

AMMATTILAISTEN VÄLINEN TYÖNJAKO JA TYÖPARITYÖ AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ

Tiina Luotonen & Sanni Liukkonen
Sosiaalityön käytätötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Kevät 2018

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Helsingin kaupungin aikuissosiaalityössä on 2017 tapahtunut kaksi merkittävää muutosta: (1) toimeentulotuen vastuu siirtyi kaupungilta Kelalle 1.1.2017 alkaen ja (2) aikuissosiaalityössä toteutettiin keväällä 2017 organisaatiomuutos, jonka myötä työntekijät siirtyivät uusiin, moniammatillisiin tiimeihin. Nämä muutokset ovat yksittäinkin merkittäviä arjen työlle, mutta yhdessä ne luovat huomattavan tarpeen työskentelytapojen arvioinnille ja lähemmälle tarkastelulle. Lisäksi sosiaalihuoltolaki (1301/2014) asettaa omat ehtonsa sosiaalialan ammattilaisten väliselle työnjaolle.

Tutkimuksemme toimintaympäristö sijoittuu Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan perhe- ja sosiaalipalvelujen sisälle lukeutuviin nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön alueellisiin moniammatillisiin tiimeihin. Tiimit koostuvat sosiaalialan ammattilaisista - sosiaalityöntekijöistä, sosiaaliohjaajista ja johtavista sosiaalityöntekijöistä ja jakaantuvat ikäryhmien mukaisesti palvelemaan sekä 16–29-vuotiaita että 30–64-vuotiaita aikuissosiaalityön palveluita tarvitsevia asiakkaita.

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tutkimus tuottaa tietoa työparityöskentelyn ja työnjaon kokemuksista sekä niiden mahdollisista esteistä ja kehittämistarpeista.

Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Millaisia kokemuksia aikuissosiaalityön sosiaalialan ammattilaisilla on työparityöskentelystä ammatillisena työkäytäntönä?
- 2) Millaisia kokemuksia aikuissosiaalityön sosiaalialan ammattilaisilla on ammattikuntien välisestä työnjaosta ja millaisena ammattilaiset näkevät omat tehtävänkuvansa?
- 3) Miten ammattikuntien välistä työnjakoa sekä parityöskentelyn työkäytäntöjä voisi kehittää?

AINEISTO JA ANALYYSI

Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla, jotka lähetettiin tutkimuksen kohderyhmälle sähköisesti. Kohderyhmään kuului yhteensä 159 sosiaalityöntekijää ja sosiaaliohjaajaa alueellisista moniammatillisista tiimeistä. Vastausprosentti oli 23.

Analyysi tapahtui aineistolähtöisellä sisällönanalysillä, jossa aineisto pelkistettiin, ryhmiteltiin ja abstrahoitettiin niin, että jäljelle jäivät kaikille vastaajille yhteiset merkityskokonaisuudet.

TULOKSET

Resurssit (aika, henkilöstö, tila) muodostuivat ratkaiseviksi tekijöiksi, kun vastaajat pohtivat työnjakoon ja työparityöskentelyyn liittyviä kokemuksia ja kehittämiskohtia. Myös henkilösuhteet nousivat merkittäviksi tekijöiksi niin työnjakoon kuin työparityöhön liittyvissä kokemuksissa.

Ammattilaisten väliseen työnjakoon vaikuttavat tilannekohtaisina tekijöinä ainakin asiakkaan toimintakyky, tuen tarve, sosiaalisten ongelmien luonne, lainsäädäntö, resurssit, rakenteet ja asenteet.

Työnjakoon liittyvät toimintakäytännöt eroavat tiimikohtaisesti asiakasjakokäytäntöä lukuunottamatta. Työnjako sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien välillä noudattaa pitkälti edelleen entisen, toimeentulotukisirttoa edeltäneen organisaation yksintekemisen toimintakulttuuria ja molemmat ammattiryhmät vastaavat esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnista omille asiakkailleen.

Tehtävänkuvat ovat osittain päällekkäisiä. Etenkin sosiaalityöntekijät toivoivat sosiaaliohjaajien tehtävänkuvan kehittämistä jalkautuvampaan ja asiakkaan rinnalla kulkevampaan suuntaan. Sosiaaliohjaajat puolestaan toivovat työnjakoa kehitettäväksi solidaarisempaan suuntaan rajallisten resurssien puitteissa.

Työnjaon kehittämiskohdat paikantuvat (1) alkuarviointiin ja (2) työnjakoon liittyvien työkäytäntöjen yhtenäistämiseen ja tasapuolistamiseen. Työnjakoon liittyvässä alkuarvioinnissa yhteydenottopyyntöön kirjaajan ammattitaidon merkitys korostuu. Alkuarvioinnin kehittäminen koettiin merkitykselliseksi, koska asiakkuuden siirtäminen sosiaalityön ja -ohjauksen välillä saattaa muodostua hankalaksi jälkikäteen jo asiakkaan ja työntekijän välille syntyneen luottamussuhteen tai ajanpuutteen vuoksi. Erillisen alkuarvointitiimin kokoaminen koettiin yhdeksi mahdolliseksi ratkaisuksi toimintakäytäntöjen kehittämiseen. Työnjakoon liittyviä työkäytäntöjä toivottiin kehitettäväksi muun muassa ammattilaisten välisen vuoropuhelun ja kehittämistoiminnan, kaikki toimet kattavan ohjeistuksen ja riittävän resurssoinnin keinoin. Työnjaon kehittäminen vastaamaan paremmin lainsäädännön mukaisia kuvauksia sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien tehtävistä nähtiin tärkeänä kehittämistavoitteena.

69 % vastaajista koki työparityön lisääntyneen vuonna 2017 aiempaan verrattuna. Kokemukset työparityöstä vaihtelivat hyvin positiivisista hyvin negatiivisiin koskettaen niin resurssikysymyksiä, työilmapiiriä, osaamista, persoonallisuustekijöitä, vuorovaikutusta kuin tilannesidonnaisia tekijöitä. Enemmistö piti työkäytäntöä hyvänä ja toivoi työparityöskentelyn tulevaisuudessa lisääntyvän. Työparityöskentelyn kehittäminen yhdeksi

aikuissosiaalityön käytettävissä olevaksi ammatilliseksi käytännöksi yksintyöskentelyn rinnalle nähtiin tärkeänä.

Tulokset osoittavat työparityön kehittämiskohtien paikantuvan ammattilaisten väliseen työnjakoon ja heidän väliseen vuorovaikutukseen, työilmapiiriin, ohjeistuksiin, osaamiseen ja työkuultuuriin. Ylipäättään työparityön onnistumisen kannalta työnjaon kehittäminen koettiin välttämättömäksi.

Entisen organisaation aikaisten case-kokouksien lisäksi vastaajat kokivat työparityöhön liittyvän työskentelyn kaipaavan koulutusta, kaupunkitasoisia ammattikäytäntöön liittyviä jaettuja ohjeita ja prosessikuvausta sekä lisää ajallisia resursseja työparityön kehittämiseen.

Yhteisen ymmärryksen rakentaminen ja jakaminen aikuissosiaalityön työn sisällöstä ja tavoitteista nähtiin myös merkityksellisenä kehittämiskohtana, sillä tämänkaltaisen yhtenäisen ymmärryksen koettiin puuttuvan.

IDEAT KEHITTÄMISEEN

1. Alkuarvioinnin opas: listaus asioista, jotka olisi hyvä ottaa huomioon ja kysyä asiakasasioissa yhteydenottopyyntöä kirjattaessa. Edesauttaisi myös uusien työntekijöiden perehtymistä kyseiseen työtehtävään.
2. Työparityön kaupunkitasoinen prosessikuvaus ja siihen liittyvä koulutus. Kuvauksesta tulisi käydä ilmi työskentelyn vaiheet, ammattilaisten roolit prosessissa ja työskentelyn tavoite.
3. Työparityöskentelyn hyödyntäminen uusien työntekijöiden perehdyttämävaiheessa työskentelytavan mahdollistaessa osaamisen jakamisen ja asiantuntijuuden kehittämisen.
4. Työnjakoon ja työparityöhön liittyvän osaamisen kehittämistä tukevia ja ammattilaisten välistä vuorovaikutusta mahdollistavien foorumien juurruttaminen osaksi aikuissosiaalityön arkea.

KIRJALLISUUTTA

Liukkonen, Sanni & Luotonen, Tiina (2018): Ammattilaisten välinen työnjako ja työparityöskentely aikuissosiaalityössä. Käytäntötutkimus. Helsingin yliopisto.

Rahko, Elina (2011): Samassa venessä sosiaalialalla: tutkimus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien kokemuksista työparityöstä. Rovaniemi: Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet 2011.